

Aan de leden van de Vaste Kamercommissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking,

Hartelijk dank voor de uitnodiging voor het Rondetafelgesprek over migratie. Wij maken graag van deze uitnodiging gebruik.

Belangrijk voor u om kennis van te nemen is dat het Rode Kruis in 2016 actief is geweest op de Middellandse Zee om reddingsoperaties uit te voeren. Sinds eind 2016 voeren wij deze operaties niet meer uit – we beschikken dus niet over recente data.

Allereerst hebben we een aantal vragen en opmerkingen naar aanleiding van de uitnodiging voor het rondetafelgesprek die we hieronder graag uiteenzetten. Vervolgens delen we onze werkwijze op het gebied van migratie met u. Tot slot hebben we een opsomming gemaakt van concrete Rode Kruisadviezen.

1. Humanitair imperatief en migratie

De wijze waarop in veel politieke discussie over migratie en humanitaire hulpverlening wordt gesproken is zorgelijk. Migratie is een wereldwijd en historisch gegeven. Een eenzijdige focus op het tegengaan van migratie – het consequent framen van migratie als negatief verschijnsel – ondermijnt draagvlak en dehumaniseert mensen. In de discussie lijken niet langer de noden van de meest kwetsbare mensen centraal staan, maar de rol van ngo's en het tegenhouden van migratie.

Humanitaire principes betekenen dat hulp gericht is op het redden van mensenlevens en het voorkomen van menselijk lijden, zonder verdere bijbedoelingen en altijd *in the interest of the most vulnerable*. Door te handelen naar de principes van onafhankelijkheid, neutraliteit en onpartijdigheid is het Rode Kruis in staat om ook in zeer lastige en complexe gebieden hulp te verlenen en toegang te krijgen van strijdende partijen. Wanneer deze humanitaire principes worden ondermijnt is dat een risico voor toekomstige hulpoperaties. Ook hier geldt dat het in twijfel trekken van het humanitair imperatief van hulporganisaties draagvlak, legitimiteit en de perceptie van neutraliteit ondermijnt, en daarmee (toekomstige) toegang tot mensen in nood kan worden beperkt.

Het Rode Kruis migratiebeleid stelt richtlijnen voor het werk van Rode Kruis – en Rode Halve Maan verenigingen. Een daarvan is dat de preventie van migratie, net zomin als het stimuleren van migratie, geen onderdeel uitmaakt van het werk van het Rode Kruis. Een dergelijke opstelling zou ook direct raken aan de humanitaire uitgangspunten zoals hierboven geformuleerd. De koppeling van hulp gelden aan beleidsdoeleinden zoals het tegengaan van migratie is dan ook in strijd met humanitaire uitgangspunten en – opnieuw – een risico voor effectieve hulp in de toekomst.

We doen een klemmend beroep op u en de nieuwe regering om geen koppeling tussen het tegengaan van migratie en humanitaire hulp te maken.

2. Werkwijze Rode Kruis en migratie

Uitgangspunten

Rode Kruis organisaties zijn nationaal georganiseerd en werken binnen hun land auxiliair aan de overheid. Vrijwilligers en beroepskrachten leveren dagelijks in samenwerking met overheden en andere organisaties – soms met gevaar eigen leven – humanitaire noodhulp. Daarbij blijven we binnen de grenzen van de wet.

Bij het geven van hulp maakt het Rode Kruis geen onderscheid naar juridische status; in tijden van nood helpen wij iedereen ongeacht of iemand vluchteling, migrant of inwoner van een staat is. Onze hulp is erop gericht dat mensen in veiligheid toegang kunnen krijgen tot basisvoorzieningen, zoals voedsel, water, en gezondheidszorg, en een menswaardig bestaan kunnen leiden. Migranten op de route kunnen zeer kwetsbaar zijn: ze lopen extra risico op uitbuiting, hebben gebrekkig toegang tot voorzieningen, en vaak geen overheid om op terug te vallen voor bescherming. Ook zij krijgen, wanneer dat nodig is, onze hulp om menswaardig in leven te blijven.

De praktijk

Het Rode Kruis heeft in 2016 in samenwerking met het Migrant Offshore Aid Station (MOAS) twee reddingsschepen op de Middellandse Zee bemand, de Responder en de Phoenix. De reden hiervoor was het aanhoudende aantal doden op de Middellandse Zee. Daarbij werkten we samen met de Italiaanse autoriteiten, de Italiaanse Kustwacht en andere organisaties. Algehele coördinatie was in handen van het *International Maritime Rescue Coordination Centre* in Rome. Na 2016 heeft het Italiaanse Rode Kruis besloten zich te focussen op de hulpverlening aan land (waar meer dan 150.000 mensen hulp nodig hebben) en zijn er andere organisaties bereid gevonden de bootactiviteiten over te nemen.

De hulpverlening van het Rode Kruis aan migranten bevat onder meer:

- Op de stranden, in de havens en in de opvangcentra in Libië, Turkije, Italië en Griekenland verleent het Rode Kruis **noodhulp**. Deze noodhulp bestaat onder andere uit het verspreiden van water, voedsel en het geven van medische zorg. Daarnaast verzorgt het Rode Kruis in opvangcentra en aankomst locaties contactherstel, gezinshereniging van minderjarigen, protectie, psychosociale hulpverlening.
- Het Rode Kruis is actief in de **preventie van mensenhandel**, en staat slachtoffers daarvan bij. In verschillende landen langs de migratieroutes geven Rode Kruisverenigingen informatie hoe te voorkomen dat iemand wordt uitgebuit en hoe uit handen van mensenhandelaren te blijven.
- Waar mogelijk bezoekt het Rode Kruis in Libië **detentiecentra** om de (humanitaire) situatie te monitoren en gedetineerde migranten in contact te brengen met familieleden elders.
- Het Rode Kruis haalt aangespoelde lichamen van de stranden, verzorgt het 'Dead Body Managent' en probeert de **identificatie van lichamen** te faciliteren en familieleden te informeren over het lot van hun naasten.
- Het spreekt voor zich dat de omstandigheden waarin de Libische Rode Halve Maan opereren moet buitengewoon ingewikkeld zijn.

3. Advies Rode Kruis: beperking menselijke risico's en vermindering kwetsbaarheden migratie

Huidige situatie

Mensen besluiten niet lichtvoetig om huis en haard te verlaten. Aan de migratiestroom richting Europa liggen verschillende factoren ten grondslag, waaronder de gevolgen van klimaatverandering, gebrek aan naleving van het Humanitair Oorlogsrecht, gebrek aan perspectief, extreme armoede, lokale en internationale conflicten en onveiligheid, naast een gebrek aan basale bestaansmiddelen als water, voedsel en toegang tot gezondheidszorg. In veel gebieden, waar conflicten zijn, of fragiliteit hoog en natuurrampen en ziekte-uitbraken veel voorkomen, vallen mensen herhaaldelijk terug in een noodsituatie, mede omdat er geen politieke oplossing wordt gevonden voor de conflicten en de instabiliteit. Door de grotere afhankelijkheid van mensensmokkelaars zijn migratieroutes in de afgelopen jaren alleen maar gevaarlijker geworden, en migranten kwetsbaarder.

Gevolgen migratiedeals

De Europese aanpak om zich primair op het tegengaan van migratie te focussen en de uitvoering daarvan overlaat aan landen waar de rechten en situatie van migranten minder gewaarborgd zijn, helpt daarbij niet. Zo is de situatie in Libië zeer slecht: uitbuiting, detentie onder de slechtst denkbare omstandigheden, geweld, kidnapping en mensenhandel zijn de realiteit. Het maken van 'migratiedeals' met andere landen maakt geen einde aan het menselijk leiden, maar verplaatst dit slechts naar buiten ons blikveld. De 'blauwdruk' voor deze deals, de EU-Turkije deal, heeft niet geleid tot een adequate humanitaire behandeling van migranten in Griekenland, relocatie is nauwelijks op gang gekomen, er wordt nauwelijks extra hervestigd, en Turkije herbergt al een disproportioneel aandeel van de Syrische vluchtelingen. De implementatie van het beleid loopt achter, en het is niet meer dan gezond verstand eerst te kijken hoe deze afspraak beter zou kunnen functioneren voordat nieuwe deals worden afgesloten.

Advies Rode Kruis

- Het doorgaan met een eenzijdige focus op repressie is meer van hetzelfde. Tot nu toe is aangetoond dat het niet werkt om het aantal doden naar bededen te halen – het aantal doden is slechts marginaal minder dan in 2016 – en heeft geen einde gemaakt aan de onmenselijke situatie van migranten in Libië. Onder de huidige omstandigheden is het onmenselijk om mensen terug te sturen naar Libië.

- Waar afspraken met andere landen gemaakt worden over migratie, is het verstandig ook de burgerbevolking mee te nemen. 'Europese' aandacht voor migratie kan leiden tot cynisme en het idee achter gesteld te worden onder de bewoners van een land. Op termijn leidt dit mogelijk tot minder politieke invloed om bijvoorbeeld de situatie te beïnvloeden en aan conflictbeheersing te doen.
- Wees het moment dat mensen zich gedwongen zien te migreren vóór door het bieden van perspectief en het bestrijden van extreme armoede, met name in fragiele staten, conflictlanden, en regio's die kwetsbaar zijn voor rampen. Doe dit door verbeterde toegang tot voedsel, water, veiligheid en gezondheidszorg; betere naleving van het Humanitair Oorlogsrecht; en het weerbaarder maken van gemeenschappen via Resilience en Disaster Preparedness.
- Ontwikkel, om het businessmodel van mensensmokkelaars werkelijk te omzeilen, veilige en alternatieve mogelijkheden om asiel aan te vragen en te migreren. Bijvoorbeeld door te kijken naar circulaire migratie, het substantieel uitbreiden van hervestiging via UNHCR, het mogelijk maken van humanitaire visa voor asielzoekers, en via *best practices* zoals het private sponsorship programma dat Canada toepast.
- Verminder de kwetsbaarheden van migranten onderweg door in te zetten op partnerships waarin mensenrechten en humanitaire opvangstandaarden centraal staan. Situaties zoals in Libië, waar mensen vast zitten en dagelijks gevaar lopen, maken de noodzaak om aan de uitzichtloze situatie te ontsnappen alleen maar groter, net als hun humanitaire noden.
- Ontkoppel humanitaire hulp en migratiebeleid. Ieder mens in nood verdient een veilige omgeving.